

Nr 328.

Av herr **Lundell**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 263, med förslag till förordning om avdrag å skatt på grund av militär tjänstgöring under år 1940.*

Till beredskapstjänst under 1940 inkallade värnpliktiga ha under sin tjänstgöringstid haft inkomster av olika slag.

A) Förplägnad, beklädnad, inkvartering samt terminslön.

B) Månadslön i vissa fall.

C) Familjebidrag i form av familjepenning, bostadsbidrag, näringsbidrag och sjukbidrag.

D) Inkomst av tjänst i den mån den inkallade fått behålla viss del av tidigare åtnjutna löneförmåner.

E) Inkomst av kapital och inkomst av annan fastighet ha i allmänhet kunnat tillgodonjutas utan avsevärdare genom beredskapstjänsten förorsakad minskning.

F) Inkomst av jordbruksfastighet liksom inkomst av rörelse har i allmänhet lidit större eller mindre avbräck genom att ledningen av arbetet försvårats och ägarens personliga arbetsinsats bortfallit.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 263 föreslås nu, att ifrågavarande värnpliktiga i den mån de tillhöra årsklassen 1938 eller äldre årsklasser eller motsvarande årsgrupper av klasserna A och B skulle tillföras ytterligare ett vederlag för sin beredskapstjänst, nämligen ett avdrag på sina kronoskatter uppgående till 5 kronor för varje full tjänstgöringsvecka utöver de första 6 veckorna.

Det föreslagna skatteavdraget beräknas överslagsvis åstadkomma en inkomstminskning för staten av 10 å 15 miljoner kronor. Tydligt är förslaget till sitt egentliga innehåll likvärdigt med ett förslag om anslag under 4 eller 5 huvudtitlarna och borde i sådant fall ha prövats av ett sammansatt andra lag- och statsutskott. Emedan förmånen nu skall utgå i form av avdrag å skattesedlarna har ärendet lagts under bevillningsutskottets prövning, ehuru det är tydligt att ett sådant tillvägagångssätt realiter är mindre lämpligt. Även om ett anslag beslötes av ett sammansatt stats- och andra lagutskott kunde det befinnas lämpligt att låta det utgå redan vid skatteuppbörden genom avdrag å debetsedlarna.

De ovan under A och B angivna förmånerna äro graderade efter de värnpliktigas tjänsteprestationer sådana dessa schematiskt angivas av tjänsteställningen. De under C angivna förmånerna äro graderade efter de värnpliktigas och deras familjers levnadsbehov.

De nya förmånerna enligt prop. nr 263, i det följande kallade skattebidragen, skulle icke vara graderade efter vare sig tjänsteprestationer eller familjebehov utan skulle utgå schablonmässigt lika med 5 kronor per tjänst-

göringsvecka utöver de 6 första veckorna. Detta gäller dock endast för vad som skulle kunna kallas för skattebidragens grundbelopp. Dessa grundbelopp skulle de värnpliktiga sedan få tillgodonjuta fullt endast i den mån de blivit påförda kronoskatt (inkomst- och förmögenhetsskatt och värnsskatt) för 1940 års inkomster till minst samma belopp som grundbeloppet, eljest skulle i effektivt belopp ej utgå större del av grundbeloppet än som motsvarar påford kronoskatt. Kronoskatten i sin tur är graderad efter de till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt beskattningsbara beloppen och är i den mån dessa beskattningsbara belopp ej överstiga 3,000 kronor proportionell mot dessa beskattningsbara belopp och skall å 1940 års inkomster utgå efter en total procentsats om $4.5 \cdot 1.5 + 5 = 11.75$ % av samma belopp, om vi tänka oss att skattesatserna ej förändrades av årets riksdag.

Skattebidragens grundbelopp skulle tydligen maximalt kunna bli (52—6) $\cdot 5 = 230$ kronor om vederbörande hade tjänstgjort under hela år 1940. Å andra sidan finner man att mot ett beskattningsbart belopp om 2,000 kronor svarar en kronoskatt om 235 kronor och att mot ett beskattningsbart belopp om 1,960 kronor således svarar en kronoskatt om 230:30 kronor. Endast den som har ett beskattningsbart belopp om minst 1,960 kronor kan således tillgodogöra sig grundbeloppets maximala höjd. Vid kortare tjänstgöringstider blir det över hela linjen så, att endast de som ha beskattningsbara belopp över en viss mot tjänstgöringstiden svarande höjd kunna effektivt tillgodogöra sig skatteavdragets grundbelopp. De övriga utfå i effektivt belopp desto mindre ju mindre deras beskattningsbara belopp äro. — De beskattningsbara beloppen åter skola ju enligt skattelagarnas principer vara graderade efter skattedragarnas skattekraft eller skatteförmåga.

Kungl. Maj:ts förslag innebär således, att ju större skattekraft en värnpliktig har desto större effektivt skattebidrag skall han erhålla intill viss högsta gräns, och omvänt ju mindre skattekraft vederbörande har, desto mindre effektivt bidrag skall han erhålla. Det är tydligt att sådana principer för bidrag knappast äro lämpliga, huru man än sedan vill betrakta dessa bidrags karaktär.

Anser man överhuvud att utöver under tjänstgöringstiden åtnjutna förmåner bör utgå något tillägg i efterskott, så borde väl detta förnämligast utgå i sådana fall då vederbörandes ekonomiska läge försämrats av eller samtidigt med beredskapstjänstgöringen. Såsom mätare för detta ekonomiska läges förändring under 1940 ligger det nära till hands, om man vill göra undersökningen så enkel och schablonmässig som möjligt, att gå till de beskattningsbara beloppen, som ju förändras både i den mån vederbörandes inkomster stiga eller falla, och i den mån hans försörjningsbörda ändras. Det förefaller då knappast lämpligt att medgiva skattebidrags utgående i sådana fall då det beskattningsbara belopp, som påföres för 1940 års inkomster, överstiger det som påförts för 1939 års inkomster. I de fall däremot då det beskattningsbara beloppet minskats synes det rimligt att av skattebidragets grundbelopp må få tillgodogöras så mycket som motsvarar minskningen i beskattningsbart belopp men ej mera. Där vederbörandes taxe-

rade belopp varit så låga i jämförelse med ortsavdragen att det ena eller båda beskattningsbara beloppen utförts med 0, blir skillnaden mellan de beskattningsbara beloppen ej ett rättvisande uttryck för förändringen i vederbörandes ekonomiska läge. I sådant fall torde man få gå till skillnaden mellan de taxerade beloppen minskad med skillnaden mellan de obankade ortsavdragen. — Det kan omöjligt vara lämpligt att såsom i Kungl. Maj:ts förslag ordna det så, att de som haft direkt ekonomisk fördel i samband med sin beredskapstjänstgöring eller de som lidit endast obetydlig skada därav skola ha den största utsikten att fullt kunna utnyttja skattebidragens grundbelopp, under det att å andra sidan de som lidit den största skadan ha mindre möjlighet att utnyttja dem på grund av att deras inkomster så reducerats att de ej påförts någon kronoskatt eller endast ringa sådana.

Man kommer därmed in på frågan huru den på grund av minskning i det beskattningsbara beloppet medgivna delen av skattebidragets grundbelopp skall kunna utnyttjas av den skattskyldige. Man må som exempel taga ett fall där det beskattningsbara beloppet minskats med 300 kronor. I ett sådant fall skulle den skattskyldige alltså äga utnyttja skatteavdragets hela grundbelopp, som ju ej kan överstiga 230 kronor. Antag att hans tjänstetid vore $30 = 6 + 24$ veckor. Skatteavdragets grundbelopp vore då 120 kronor. För att kunna tillgodogöra sig ett sådant skatteavdrag måste han ha kvar ett beskattningsbart belopp om över 1,000 kronor och t. o. m. över 1,020 kronor. Detta är icke säkert att han har, och man inser, att ju större ekonomiska skador han lidit av beredskapstjänsten, desto mindre är möjligheten för honom att utnyttja avdragets medgivna grundbelopp. — Ju lägre ned han förut legat i inkomstnivå dess mindre möjlighet har han också att utnyttja den föreslagna förmånen. Ty den vars beskattningsbara belopp fallit från 1,400 till 1,100 kan helt utnyttja den, men ej den vars beskattningsbara belopp fallit från 700 till 400.

Det är tydligt att dessa utnyttjningsmöjligheter borde förbättras. Det förefaller rimligt att detta närmast sker på sådant sätt, att även tidigare förfallna kronoskatter som förts på restlängd må få bestridas, i den mån de inrymmas inom grundbeloppets medgivna del. Det ligger nära till hands att räkna med att de skatter som belöpt å 1939 års inkomster icke blivit tillfullo inbetalda i sådana fall, där beredskapsmannen blivit allvarligt ekonomiskt lidande genom sin militärtjänst under 1940. Där åter dessa å 1939 belöpande kronoskatter blivit betalda, kan det ifrågasättas att i stället utbetala disponibelt belopp på hand. Det är nämligen tydligt, att en persons möjlighet att utnyttja medgiven del av skattebidragets grundbelopp ej bör minskas av att vederbörande i behörig tid fullgjort viss skattebetalning. — I den mån grundbeloppets medgivna del räcker ännu längre, torde det böra tagas under övervägande om icke därefter överskjutande del borde få tagas i anspråk även för täckande av skatter till kommun, landsting och vägdistrikt. Troligen kan detta låta sig göra genom relativt enkla anordningar. Och i så fall torde detta vara lämpligare, än att skattebidraget ej skulle kunna utnyttjas i de fall där vederbörande lidit den största skadan och är i det sämsta läget.

Huruvida man sedan skall sträcka sig ännu längre och i sådana fall, där vederbörande varken har tillräckligt beskattningsbart belopp till staten eller tillräckliga skattekrönor till fastighetsskatt eller kommunal inkomstskatt för att ens med ovan angivna utvidgningar kunna tillgodogöra sig medgiven del av grundbeloppet, reservera överskjutande för framtida skattebetalning eller eventuellt utbetala överskjutande på hand är en omdömesfråga. Det är tydligt att bland personer i sådant läge kunna finnas de mest ömmande fallen.

Vissa fall som skulle erhålla skattebidrag enligt Kungl. Maj:ts förslag men ej enligt ovan skisserade förändring av samma förslag förtjäna ett närmare övervägande.

Antag att två personer, båda ogifta, ha fått sig påförda båda ett beskattningsbart belopp om 300 kronor. De bli då preliminärt påförda kronoskatter om 35:25 kronor efter nuvarande skattesatser. Antag att den ene varit inkallad $6 + 7 = 13$ veckor. Han får då ett skattebidrags grundbelopp om 35 kronor och får enligt Kungl. Maj:ts förslag sin skatt helt avdragen så när som på 25 öre. — Antag att den andre ej varit inkallad utan i stället varit arbetslös i 13 veckor och av den anledningen fått så lågt beskattningsbart belopp. Han får intet avdrag å sin skatt. Dock är han den mera nödlidande, ty den förste har utöver de förmåner som tagits i beräkning vid taxeringen dessutom haft förplägnad, beklädnad, inkvartering och terminslön under 13 veckor. — Överväger man denna jämförelse, skall man finna att det knappast finnes någon tillräcklig motivering för ett socialt bidrag till den förste men ej till den andre, annat än i sådana fall där den förste i samband med beredskapstjänsten kommit ned till det låga beskattningsbara beloppet från att förut ha haft ett högre.

Det är tydligt att svårigheterna att utnyttja medgivna grundbelopp utgöra den mest otillfredsställande sidan av Kungl. Maj:ts förslag. Dessa svårigheter kvarstå i viss utsträckning även i framlagda ändringsförslag. Det är fråga om icke dessa svårigheter och därav följande ojämnheter vid bidragens utgående äro så stora, att bidragen hellre bort frikopplas från sambandet med kronoskatterna och utgått direkt som tillägg antingen till terminslönen eller till familjepeningen. — Givetvis bör i sådant sammanhang även övervägas om icke förmånerna under A, B och C tillsammans med vad som kvarstår under D, E och F icke i de flesta fall varit så tillfredsställande att ytterligare bidrag få anses mindre påfordrade. Särskilt vid jämförelse med ömmande fall beroende på arbetslöshet eller sjukdom.

I den mån bidragens grundbelopp genom ändrade regler bättre kunna tillgodogöras uppkommer givetvis av statsfinansiella skäl frågan om utökande av kvalifikationstiden från 6 veckor till t. ex. 12 veckor.

Därest man beslutar sig för att vid bidragens beräkning utgå från förhållandena under ett jämförelseår, böra naturligtvis de skattskyldige åläggas att i sin ansökan om avdrag lämna uppgift om beskattningsbart belopp, kommun och debetsedelsnummer för jämförelseåret.

Undertecknad har med framförande av ovanstående erinringar mot och redogörelser för lämpliga förbättringar i Kungl. Maj:ts förslag ej velat före-

slå någon viss lösning som den bästa möjliga och avser alltså ej att yrka bifall till något visst ändringsförslag, utan avsikten har varit att uppvisa att Kungl. Maj:ts förslag behöver undergå en vidare bearbetning under anläggande av vid analoga frågor vanliga sociala och statsfinansiella synpunkter.

På grund härav får jag hemställa,

att riksdagen till Kungl. Maj:ts förslag ville låta utarbeta önskvärda tillägg och förändringar med beaktande av de synpunkter och exempel som ovan framhållits.

Stockholm den 3 juni 1941.

T. V. Lundell.